

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ

Специалност: *Български език и литература и история*

--	--	--	--	--	--	--

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	1	8	0
---	---	---	---

БЪЛГАРСКИ ФОЛКЛОР

Преподавател: гл. ас. д-р Мария Маринова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	15
	Семинарни упражнения	0
	Практически упражнения (хоспетиране)	0
Обща аудиторна заетост		15
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	5
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	15
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	15
Обща извънаудиторна заетост		35
ОБЩА ЗАЕТОСТ		60
Кредити аудиторна заетост		1
Кредити извънаудиторна заетост		1
ОБЩО ЕКСТ		2

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Участие в тематични дискусии в часовете	15
2.	Текуща самостоятелна работа /контролно	25
3.	Изпит	60

Анотация на учебната дисциплина:

Програмата на дисциплината *Български фолклор* се състои от 15 лекционни занятия, провеждани в рамките на един семестър. Общият хорариум за дисциплината е 60 ч., в които се включват 35 часа извънаудиторна заетост. Дисциплината завършва с комбинирана форма на изпитване – участие в тематични дискусии, самостоятелна работа и изпит, провеждан в края на курса.

Целта на курса е да формира базови знания за ценностния универсум на средновековната колективна култура и моралният ѝ кодекс, които са в основата на регулацията на човешките отношения. Въпросите на колективната идентичност се дискутират през текстове, изграждащи ключ към семиотичния характер на културата. Коментират се проблеми като културната памет, социалните идеологии, организацията на хронотопа, отношението към другостта и различието, позицията на индивида в социума. В структурно отношение материалът е организиран в 10 тематични единства.

Студентите подготвят и защитават по една курсова работа през семестъра, свързана с теренно изследване по тема, утвърдена от преподавателя.

Извънаудиторната работа включва работа в библиотеки, архиви и електронни бази данни. Основната част от студентската ангажираност – 35 часа – се предвижда за изработването на проект за самостоятелно или групово полево изследване, насочено към проучване на значими културни факти и процеси.

Крайната оценка се формира въз основа на показани знания по време на изпита (60%), и текущата оценка (40%). Текущата оценка е комплексна и се формира от активността по време на час (15%) и курсовата работа (25%).

Предварителни изисквания:

Начални познания върху българската традиционна култура, формирани в рамките на обучението в средното училище. Познаване на важни текстове от българския фолклор, които биха позволили да се правят критически наблюдения върху същността и характера на културното минало. Познаването на регионалните особености на културата е важно за подготовката на курсовия проект. Важен компонент е студентите да са посетили Етнографския музей в София, за да имат нагледна представа за артефактите от традиционната култура, както и за практиките на тяхното опазване.

Очаквани резултати:

Студентите да формират трайни и задълбочени знания за:

- структурата и комплексния характер на българската традиционна култура;
- сложните ритуално-обредни комплекси, регулиращи отношенията в традиционните общности;

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

- скритите и явни социални идеологии, конструиращи колективната идентичност;
- основни „теренни“ текстове, както и за водещи теоретични постановки в областта на антропологията и фолклора, използвани за тяхната интерпретация.

Наред с теоретическите резултати, курсът цели формиране и задълбочаване на умения за:

- извършване на самостоятелна изследователска работа с цел реализиране на курсов проект;
- работа с източници, съдържащи систематизиран теренен фолклорен материал.

Учебно съдържание

I. Лекционен курс

№	Тема:	Хорариум
1	Същност и основни характеристики на българската традиционна култура	2
2	Аналитични техники и подходи при работа с фолклорни текстове	1
3	Социално-конструиращата роля на мита във фолклора	2
4	Ритуал и текст – формиране на представи за времето и пространството в традиционната култура	1
5	Българският традиционен календар и представите за Вселенски ред	2
6	Семейната обредност – механизми на идентичностно изграждане	1
7	Баладата: ценностен универсум и етичен код	1
8	Разкази за света и себе си. Легендата и преданието във фолклора.	2
9	Епосът и фолклорната история	1
10	Фолклорна приказка – особености на разказването	2

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Картината за света, отразена във фолклора
2	Интерпретация и смисъл: семиотика на културния текст
3	Фолклорни проявления на митологичното. Митически песни
4	Традиционен календар – представи за културния ред
5	Социална роля на ритуала
6	Инициационни практики в календарната обредност
7	Същност и особености на семейната обредност
8	Баладата и утвърждаването на ценностния ред в колективната култура

9	Епосът: механизми на изграждане, представи за другостта
10	Функции и характеристики на културния герой
11	Свещецът и юнакът като културни герои
12	Предание и фолклорна история
13	Разказването във фолклора – социална роля
14	Вълшебната приказка – исторически корени
15	Приказката – механизми на изграждане на действието, функции и ходове
16	Мит и легенда – фолклорната представа за сакралност

Библиография

Основна:

Сборни издания:

СБОРНИК ЗА НАРОДНИ УМОТВОРЕНИЯ, НАУКА И КНИЖНИНА (1-62 т.)
 БЪЛГАРСКА НАРОДНА ПОЕЗИЯ И ПРОЗА
 БЪЛГАРСКО НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО
 БЪЛГАРАРСКИ ФОЛКЛОРНИ ПРИКАЗКИ. КАТАЛОГ

Изследвания:

Арnaudов 1996: Арnaudов, Михаил. Очерци по българския фолклор. (В 2 тома). С.: АИ „Проф. М. Дринов“, 1996.

Беновска-Събкова 1995: Беновска-Събкова, Милена. Змеят в българския фолклор. С.: АИ „Проф. Марин Дринов“, 1995.

Бокова 1994: Бокова, Ирена. Категорията „възраст“ във фолклорната култура. // Български фолклор, № 1, 1994, 47-53.

Бочков 1994: Бочков, Пламен. Непознатият юнак в българският фолклорен епос. С.: БАН, 1994.

Бочков 1995: Бочков, Пламен. Епос и телос. // Български фолклор, № 4, 1995, с. 20-29.

Вакарелски 1990: Вакарелски, Христо. Български погребални обичаи. С., 1990.

Вуков 2008: Вуков, Николай. Родствени отношения в българския юнашки епос. С.: БАН, 2008.

Вълчинова 2006: Вълчинова, Галина. Балкански ясновидки и пророчици от XX век. С.: „Български бестселър“ и УИ „Св. Климент Охридски“, 2006.

Ганева-Райчева 2004: Ганева-Райчева, Валентина. Разказване и идентичност. С.: Яр, 2004.

Генчев 1974: Генчев, Стоян. Кумството у българите. // Известия на етнографския институт с музей, № 16, 1974, с. 104 – 118.

Георгиев 2008: Георгиев, Минчо (съст.). Митология на човешкото тяло. Антропологичен речник. С.: АИ „Проф. М. Дринов“, 2008.

Георгиева 1990: Георгиева, Албена. Етиологичните легенди в българския фолклор. С.: УИ „Климент Охридски“, 1990.

Георгиева 2000: Георгиева, Албена. Разкази и разказване в българския фолклор. С.: Фигура, 2000

Георгиева 2013: Георгиева, Иваничка. Българска народна митология. С.: Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“, 2013.

Живков 1983: Живков, Тодор Ив. Песните за хайдут Велко и Инджето и възрожденската песенна традиция. // Литературознание и фолклористика. В чест на 70-годишнината на академик Петър Динеков. Ред. Лиляна Грашева и кол. С.: Издателство на БАН, 473–477.

Живков 1987: Живков, Тодор Ив. Етнокултурно единство и фолклор. С.: Наука и изкуство, 1987.

Живков 2011: Живков, Тодор. Ив. Българското предание. // Тодор Ив. Живков. Поглед през рамо. С.: Аля, 2011.

Иванова 1984: Иванова, Радост. Българската фолклорна сватба. С.: БАН, 1984.

Иванова 1992: Иванова, Радост. Епос, обред, мит. С.: БАН, 1992.

Иванова, Живков 1981: Иванова, Радост и Т. Живков. Българските обреди. // Българска народна поезия и проза в седем тома. Т. II. С.: Български писател, 1981.

Кръстева-Благоева 1999: Кръстева-Благоева. Личното име в българската традиция. С.: АИ „Проф. М. Дринов“, 1999.

Маринов 1984: Маринов, Димитър. Избрани произведения. Т. II. Съст.: Мария Василева, С.: Наука и изкуство, 1984

Миков 1990: Миков, Любомир. Български великденски обреден фолклор. С., 1990.

Папучиев 2016: Папучиев, Николай. Културна антропология: Слово, обред, обичай. Т. 2. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2016.

Папучиев 2021: Папучиев, Николай. Фестивали. Мрежи. Идентичности. Маскарадните игри в Перник и регионалните им отражения. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021.

Попов 1991: Попов, Рачко. Светци близнаци в българския народен календар. С.: БАН, 1991.

Проп 1995: Проп, Владимир. Исторически корени на вълшебната приказка. С.: Прозорец, 1995.

Проп 2001: Проп, Владимир. Морфология на приказката. С.: ИК „Захари Стоянов“, 2001.

Речник 2013: Речник на термините от словесния фолклор. Praha, 2013.

Тодорова-Пиргова 2003: Тодорова-Пиргова, Ивета. Баяния и магии. С.: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2003.

Търнър 1999: Търнър, Виктор. Ритуалният процес. Структура и антиструктура. С.: Лик, 1999.

Шишманов 1966: Шишманов, Иван. Значението и задачите на нашата етнография. – В: Шишманов Ив. Избрани съчинения 2. Фолклор и етнография. 1966, София, БАН

Допълнителна:

Алексиев 2002: Алексиев, Божидар. Гонени светци, нежелани чудеса. // Български фолклор, 2002, № 2, 21-35.

Баева 2012: Баева, Вихра. Нишката на живота. С.: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2012.

Балджиев 1891-94: Балджиев, Васил. Студия върху нашето персонално съпружествено право. // СбНУНК, 1891 (№ 4, с. 156-193; № 5, с. 186-203; № 7, с. 11-158); 1892, № 8, с. 194-215; 1894, № 10, с. 236-267.

Васева 2006: Васева, Валентина. Ритъмът на живота. Репродуктивни и вегетативни цикли в българската традиция. С.: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2006.

Генчев 1994: Генчев, Стоян. Грамада – един забравен български обичай. // Етнографски проблеми на народната духовна култура. Т. 2. Съст. и ред. Р. Попов, Е. Цанева. С.: Клуб 90, 17–32.

Георгиев 2013: Георгиев, Минчо (съст.) Българска народна медицина: Енциклопедия. С.: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2013.

Дабева 1934: Дабева, Мариана. Български народни клетви. Принос към изучаването на народната душа и народния живот. С.: Печатница „С. М. Стайков“, 1934.

Дабева 1937: Дабева, Мариана. Пожелания и благословии у българския народ. Принос към изучаването на народната душа и народния живот. С.: Печатница „Б. Кожухаров“, 1937.

Добрева 2006: Добрева, Доротея. Студията на Михаил Арнаудов „Сказание за възобновата на българското царство“. Към проблема за изворите на фолклористиката. // Академик Михаил Арнаудов – ученият и творецът. Съст. Албена Георгиева, Веселка Тончева, Рая Кунчева, Васил Балеvски. С.: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2006, 88–110.

Краев 2003: Краев, Георг. Маска и було. Българските маскарaдни игри. С.: Изток-Запад, 2003.

Маринов 1995: Маринов, Димитър. Българско обичайно право. С.: АИ „Марин Дринов“, 1995.

Митология 1994: Българска митология. Съст.: Анан Стойнев. С.: 7М+Логос, 1994.

Недин 1997: Недин, Илия. Български религиозно-легендарен епос. Християнският светец като герой в обредната песен. С.: Херон-Прес, 1997.

Парпулова 1978: Парпулова, Любомира. Българските вълшебни приказки: Въведение в поетиката. София: Издателство на БАН, 1978.

Проблеми 2003: Проблеми на българската градска култура. Т. 3: Етнография на българския град. Съст.: Гатя Симеонова, С.: БАН, 2003.

Проблеми 2005: Проблеми на българския фолклор. Т. 10: Фолклор – идентичност – съвременност. С.: БАН, 2005.

Фолклор 1982: Фолклор и история. С.: БАН, 1982.

Дата: 16.06.2025
София

Съставил:.....
гл. ас. д-р Мария Маринова

Учебната програма е приета с протокол № 7 на ФС на ФСлФ от 8.07.2025 г.